

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marțea, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.
Pentru monarhie pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru străinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipografiei arhid., Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției „Telegrafului Român”, str. Măcelarilor Nr. 45.
Scrisori nefrancate se refuză. Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 14 fl., — de două ori 24 fl., — de trei ori 30 fl.
rândul cu litere garmond.

Proiectul ministrului Zichy.

(ii) Conte Ioan Zichy, ministru de culte și instrucție publică, a prezentat în ședința din 13 Ianuarie a. c. a camerei 2 proiecte de lege: unul privitor la îmbunătățirea lefilor pentru învățătorii dela școlile de stat, iar al doilea pentru cei dela școlile comunale și confesionale.

Pe noi ne privește mai de aproape acesta din urmă.

Nu s'au liniștit încă nici pe de parte valurile dureroaselor sbuciumări, în cari au fost aruncate bisericile noastre, ca susținătoare de școale, în urma legii lui Apponyi. În multe părți biserica și poporul și-au sleit toate mijloacele financiare, s'au supus celor mai grele impozite și contribuiri bănești, ca să poată salva școala și să poată crea învățătorilor o situație mai independentă. Cu toate acestea mai sunt încă și până în ziua de astăzi o mulțime de comune românești, unde biserica n'a putut urca salariul învățătorului la suma minimală fixată în legea din 1907, și nici chiar la suma cerută prin legea din 1893. Mai sunt destui învățători, cari nu-și pot scoate salariul dela popor, fiind acesta sărac și lipsit, dar nu și-l capătă nici ca întregire din vistieria statului, fiindcă cutare inspector regesc n'a binevoit a-i recomanda și sprijini.

Această situație insuportabilă se va agrava și mai mult în urma proiectului amintit, care după metoda acceptată în parlamentul trunchiat de azi al Ungariei, va trece în galop prin corpurile legiuitoare și va deveni lege în timpul cel mai scurt.

Conform dispozițiilor acestui proiect, salariul unui învățător începe cu suma de 1200 cor. și se urcă în curs de 36 ani până la suma de 3200 cor. pentru învățători, și 3000

cor. pentru învățătoare, pe când în sensul legii școlare din 1907 începea cu suma de 1000 cor. și se urca în 30 ani numai până la 2000 cor. Un învățător, care servește 40 de ani, ar primi ca leafă pentru întreg timpul serviciului său, după legea lui Apponyi, 62 500 cor., iar după a lui Zichy 84 400 cor. (învățătoarele 79,800 coroane).

Proiectul lui Zichy modifică din legea lui Apponyi numai părțile privitoare la salarizare, — întrucât sistemul de până aci cu adaosuri de salar din 5 în 5 ani (quinquenale) îl înlocuiește prin împărțirea învățătorilor în 3 clase, fiecare clasă cu câte 3 gradații, — iar toate celelalte dispoziții privitoare la educația „națională” și „patriotică”, în felul cu ea se practică în Ungaria, le lasă neatinsse. Aceasta însemnează, că susținătorilor de școală li se impun sarcini cu mult mai grele, decum erau cele de până acum, fără a li se ușura însă ceva din nenumăratele gravamine, al căror izvor este legea lui Apponyi.

Este departe de noi gândul de a combate acest proiect de lege, numai fiindcă urcă din nou salariile învățătorilor. Dinpotrivă suntem dispuși în orice moment a recunoaște, că avem și noi, la școlile noastre confesionale, destui învățători vrednici și devotați cu trup cu suflet misiunii lor nobile, a căror muncă nu va fi în deajuns răsplătită nici prin dispozițiile acestui proiect de lege. În schimb știm, că avem printre învățători și elemente netrebnice, oameni fără nici un ideal, suflete târgovețe și ipochimeni primejdioși, a căror muncă e în continuu povățuită de duhul infernal al destrucțiunii.

Experiențele dureroase din anii precedenți ne inspiră serioase îngrijorări, că acești din urmă vor fi mai bine răsplățiți și mai repede avansați, decât cei dintâi. Căci §. 5. al proiectului spune apriat, că pentru

avansarea dintr'o clasă de salar în alta nu e de ajuns timpul de serviciu, ci pe lângă aceasta se mai cer și merite, iar în sensul §-lui 10 pentru constatarea acestor merite „este competent inspectorul regesc”, care tot în al 2-lea an va clasifica sporul învățătorilor cu notele: „distins”, „multămitor”, „nemulțamitor” — iar purtarea lor cu notele: „exemplară”, „corăspunzătoare”, „necorăspunzătoare”. În motivare spune dl ministru, că va tipări un regulament special, arătând momentele, de cari va avea să țină inspectorul samă la aceste clasificări și dintre cari nu lipsește, bine înțeles, punctul de vedere „patriotic”.

Învățătorul, care a obținut nota „distins” și a funcționat timp mai îndelungat în acelaș loc, poate fi avansat dintr'o clasă în cealaltă și dacă a stat numai 1 singur an, iar nu 5 sau 4 ani, (cum cere §. 6) în gradația ultimă a clasei anterioare, iar cei cu note rele pot fi împedecați la avansare după bun placul domnului inspector sau al domnului ministru, în toate școlile ajutate de stat. Din cauza acestei dispoziții pare a fi simțit oarecare muștrare în cugetul său chiar și domnul ministru. Deaceia a aflat de lipsă a se justifica în motivare, spunând, că această dispoziție „nu poate fi privită ca o țărnuire necompetentă a drepturilor susținătorilor de școală, fiindcă ea este *efluxul natural al principiilor exprimate mai ales în §. 21 al articolului de lege XXVII din 1907*”.

Adevărat, că în §. 11. li se dă și bisericilor dreptul de a-și clasifica pe învățătorii lor cu aceleași note privitoare la spor și conduită, dar când s'ar ivi divergențe între notele inspectorului confesional și între cele puse de inspectorul regesc, atunci decide ministrul de culte și instrucție publică, pe baza propunerii făcute din partea comisiunii administrative a comitatului respectiv.

Câte neajunsuri vor isvoră din aceste tabele de clasificare, poate prevedea oricine cunoaște cât de puțin atitudinea inspectorilor regesi față de învățătorii confesionali și punctele de vedere, — adeseori cu totul străine de școală și pedagogie, — de cari este determinată judecata lor.

Mare nedreptate li se face susținătorilor de școale și prin dispoziția §-lui 28 care stipulează, că cu privire la pretenșiunile ce ar formula învățătorii față de susținătorii școlilor *singură comisiunea administrativă e competentă să aducă hotărâre — cu excluderea oricărei proceduri din partea altui for* („a határozat hozatalára, — minden más (közeg) eljárása kizárásával — a törvényhatósági közigazgatási bizottság illetékes”).

Ne mirăm, că același ministru, care prin ordinațiunea sa din 1 Oct. 1910 nr. 107,105 a precizat, că „intervenirea organelor administrative în afaceri referitoare la competențele învățătorilor confesionali, aparținători unor biserici autonome, *nu mai atunci are loc, dacă respectivul învățător a exhaustat toate remediile oferite de jurisdicțiunea bisericii sale*”, — în proiectul său de lege desconsideră acum principiul exprimat în ordinațiunea sa din 1910.

În sfârșit, e gravaminoasă pentru susținătorii de școale și dispoziția §-lui 21, care cere, ca lefile învățătorilor să fie urcate începând cu 1 Ian. 1913; deci legii i se dă putere retroactivă. Considerând, că susținătorii de școale vor întâmpina mari dificultăți de ordin financiar la urcarea lefilor, ar fi trebuit să se stabilească și în acest proiect un timp de tranziție măcar de 2-3 ani, cum s'a îngăduit și prin §. 12. al articolului de lege XXVII din 1907.

În proiect se spune, că cei ce nu pot urca salariile până la sumele fixate, *se pot adresa ministrului de culte și instrucție publică pentru întregire*

FOIȘOARĂ.

Un episod istoric.

De Constanța de Dunca-Schiâu.
(Urmare.)

Acest apartament deja este încălzit, luminat.

Ușile de comunicațiune între toate trei camerele stau larg deschise.

În odaia din mijloc copiii, desbărați de brațele bonelor și de incomodele lor lungi mantale, au privit întâiu lung, chibzuitor așchioasele, tândăroasele, rău spălatele podele, ce le păreau primejdioase. Șovăesc la început, dar mai târziu totuși adă îndrăzneala a călca pe ele. Băieții erau ambii, și este în natura băiatului curiozitatea necunoscutului, spiritul aventurios, iubitor de greutăți ce-i place să învingă. Acesti doi copii păreau mai îndrăzneți decât o voește chiar natura.

Cel mai mare dintre ei, cam de patru ani, e primul care înfruntă dificultatea presupusă și după câțiva pași sfoși, cu comică precauțiune, ajunge peste puține momente s'alerte nebul dealungul și curmezișul săracioasei camere de birt, de mic orașel.

Ca toți copiii, fratele mai mic, de doi ani abia, maimuțăște pe cel mai în vârstă. Folosindu-se de absența bonelor, ocupate cu despachetări, ajung deja a răsturna casa,

jucându-se de-a calul în galop. De două zile tot căi galopând aveau sub ochi.

Alături, la nr. I., sală cu pereți vâruți, covoare rupte, perdele murdare și mobile vechi. Pe unicul fotoliu aflător aci, s'a aruncat îmbrăcat cum era, sdrobit fizicește și moralicește, și totuși adânc cugetător, călătorul în haine civile purtate militărește.

Cel mai isteț psiholog, pictorul cel mai genial, cu greu ar fi putut prinde, descurca, ceti lămurit mișcările sufletesti ce apăreau și dispăreau succesiv în espres-va și nobila lui fisionomie. Repezițiunea cu care se schimbă, diversitatea lor devine din ce în ce mai marcată, mai evidentă. De sigur ceva mare s'a petrecut în sufletul acestui om. Ceva neobicită sdrucină acest caracter bărbătesc. Ceva puternic se încearcă zadarnic a combate, a reprima, a înăbuși.

Dama înaltă, subțirică, delicată, nu prea tinără, dar grațioasă și atrăgătoare, cu față smeadă și trasă, ochi dulci, pătrunzători și gură blândă, frumos tăiată, stă vis-a-vis pe divanul dintre ferestre. Pe chipul mahnit sunt tipărite griji, nedumeriri, regrete, și mai mult decât ori ce, adâncă milă și compătimire. Sigur această femeie nu suferă atât de propriile sale dureri, cât simte de afund, de îngrozitor, durerile soțului ei. Le simte, dar le tănuște, să nu le stărnească mai aprige pe cele ce ar voi să le vadă potolindu se.

Când două ființe ce se înțeleg stau laolaltă, în urma unor întâmplări catastro-

fale, fiecare din ele tace, tace adânc. Tace spre a nu face să sângereze din nou rani nevindecate. Ambii călători deci tăceau. Chiar privirile și le țineau plecate, ascunse, ca nu cumva ele să descopere furtunele morale interne.

Pe sub gene totuși uneori se furizează căutătura mamei dincolo la copii. Camera lor deja răsună de strigăte vesele, nepăsătoare. Galopadele erau acum întovărite de plesnete de biciușcă, de chioțe surugiești și de tropote șgomotoase de cal în fugă.

Deodată pe prag băieții se opresc.

Cu ochii la părinți, între două hohote de râs, cel mai mare strigă:

— „Eu nu mai sunt prințul Alexandru. Eu sunt cal de poștă”.

Glumețele cuvinte, în prezentele tragice împrejurări, sunt săgeți în inima celor ce le-au auzit.

Ambii părinți tresar. Ambii ridică capul spăriați. Privirile li se întâlnesc.

Ce fulgere! Ce trăsnete urmează.

Tremurânde, buzele călătorului stau întredeschise. Șoptitor ele suflă cu ironia durerii la culme:

— „Da! ai dreptate, tu nu mai ești „prințul Alexandru”, „prințul moștenitor”, cum ziceau chiar acei curteni, întrând la mine pe ușa mare a palatului, cari apoi au râs ei înșiși de vorbele lor, când înțără tip-

til pe cele dosnice. Nu prinț, ci cal de poștă ești d'acum, vecinic cal de poștă.

„Cal de poștă pribeag, colindând lumea biciuit de soartă, cutrierând numai țări străine și nici odată țara ta. Cal de poștă, fugar fără răgaz, fără odihnă, fără scop și menire pentru a-ți curma mersul vagabond, mai curând, sau mai târziu, atunci când vei fi depus într'un colț negru de pământ ce va fi pământul altora, departe de patrie, departe de neam”.

Străinul se scoală. Agitat, cu pași greoi măsură sala dealungul și latul. Acum șoaptele îi sunt amarnic monolog. Un fluviu adăpat de râuri schimbate în torente, de nu-l mai încap malurile și deștarmurind țărnișurile se revarsă impetuos, nestăvilit, în valuri șgomotoase, în talazuri mugitoare:

„O! visuri înșelătoare, ce scurte ați fost! O! combinațiuni omenesti, cum vă spulberă neprevăzute furtuni, vă spulberă mai repede decum e spulberat praful de vânt. Ce de muncă, ce de chinuri, ce de puteri cheltuite, de nopți nedormite, de griji sdrobitoare, de sănătate dărâpanată întru de a ridica edificiul clădit, întru de a-mi realiza arzătoarele dorinți; și numai o mână de trădători, în clipa trebuitoare de a-mi pune numele sub trei linii scrise de ei, și iată-mă în neputință de a termina monumentul. Am îndeplinit unirea principatelor, din două surori, ce secolii se sfășiau, am făcut o țară aptă, deamă de a trăi etern respectată. Lung și greu am luptat întru de a-i apăra

Nr. 22/1913. (33) 1-3
Concurs repetit.

Pentru ocuparea postului de invatator la scoala confesionala din Roscani, tractul Dobrei, se descrie concurs cu termen de 15 zile de la prima publicare in „Telegraful Roman”.

- Emolumente: 1. Salar fundamental 1000 cor., din care 600 cor. de la popor, iar 400 cor. si eventualele cuincuenale, ajutor de la stat, votat sub Nr. 3480/1910. 2. Cuartir corespunzator in edificiul scoalei si folosirea gradinei de la scoala. 3. Lemne de incalzit 8 stangini, din cari 3 stangini pentru incalzirea salei de invatamant.

Iosif Morariu protopop.

Nr. 420/1913 prot. (28) 1-3

Concurs.

Devenind postul de vicenotar comunel vacant prin abdicare in comuna Salište, pentru indeplinirea lui prin alegere escriu concurs si invit pe candidati de notar calificati conform cerintelor legii, — de a-si fainta prin autoritatea lor competenta, cererile instruate cu dovezile de lipsa, la oficiul pretorial pana in 16 Martie a. c.

Salište, la 3 Februarie 1913.

Primpretorul cercual.

Incunostiintare.

Comisarul autoritatii industriale chiamo in senzul § 141 a L. XVII: 1884 pe toti acei inasi cari sunt angajati la membrii corporatiunii industriale la alegerea ce se va tinea Sambata in 22 Februarie in sala dela politie la oarele 7 seara.

Senzul adunarii e alegerea de 30 membrii ordinari si 10 extraordinari pentru institutiunea unui arbitriu in Sibiu. Lista cu numele inasilor este in localul oficial a corporatiunii industriale in strada Brukenthal Nr. 18. Acei cari lu sunt pusi in lista, pot sa ceara permissia spre luare in lista, din 8-15 Februarie st. n. la corporatiunea industrial. Sibiu, 4 Februarie 1913.

(30) 1-3 Dr. Fogarascher m. p., comisarul autoritatii industriale.

Nr. 5/1913 par. (25) 2-3

Concurs.

Parochia de clasa I. din Sibiu suburbial de jos (Poarta Turnului) devenind vacant, pentru intregirea ei se publica concurs cu termen de 30 zile de la publicarea prima a acestui concurs in ziarul „Telegraful Roman”.

Emolumentele impreunate cu acest post de paroh sunt cele fasonate in coala B. cu ocaziunea regularei congruei.

Cererile de concurs sunt a se fainta la oficiul protopresbiterial al tractului Sibiu.

Concurenții sunt poftiti a se prezenta in vre-o Dumineca sau sabbatoare in biserica spre a canta la utrenie si la liturgie si a predica.

Cererile inaintate dupa expirarea concursului nu se vor lua in considerare.

Sibiu, 7 Ianuarie 1913.

Comitetul parohial:

- Petru Joandrea prezident. Ioan Imbaruș notar. Vazut: Nicolau Ivan protopresbiter.

Nr. 112/1912 par. (26) 2-3

Concurs.

Pentru ocuparea postului de paroh in comuna bis. de cl. II-a Lapugiu-superior, protopresbiteratul Dobra, se descrie concurs nou, cu termen de 30 zile de la publicarea in „Telegraful Roman”.

Venitele sunt cele arătate in coala B. pentru intregirea dotatiunii de la stat.

Concurenții își vor fainta cererile de concurs, — in termenul deschis, — Preaon. Oficiul protopopes in Dobra, conformandu-se dispozitiilor din reg. pentru parohii.

Din sedinta comitetului parohial gr-or. tinuta in Lapugiu-sup. la 16 Septembrie 1912.

- Ioan Morariu preot, președintele. Dionisie Lupșă notariul comit. Vidi: Iosif Morariu protopop.

Nr. 37/1913 prot. (22) 2-3 Concurs.

Pentru ocuparea postului de paroh in parohia Chergeș cu fil. Popești — devenită vacantă prin strămutarea parohului Alecsandru Petru în comuna Tâmpa, — se publica concurs cu termen de 30 zile de la prima publicare in „Telegraful Roman”.

Emolumentele impreunate cu acest post sunt cele fasonate in coala B. pentru intregirea ajutorului de stat.

Reflectanții sunt poftiti a si substerne cererile lor concursuale instruite conform normelor din vigoare in termenul indicat subseminatului oficiu protopresbiterial, avand a se prezenta, pe langa restrictiunile regulamentare, la biserica spre a canta, celebra si a face cunoștința poporului.

Deva, la 17 Ianuarie 1913.

Oficiul protopresbiterial gr-or. al Devei.

Dr. Ioan Dobre protopresbiter.

Nr. 5/1913 par. (21) 3-3

Anunț de licitațiune.

Comitetul bisericeii gr. ort. din comuna Lomán, protopresbiteratul Sebeș, dá in intreprindere zidirea unei nouă bisericeii prin licitațiune publică minuendă.

Licitațiunea se va tinea in 9/22 Martie la 10 ore a. m. in sala de invatamant a scoalei din loc.

Prețul de strigare este 23.000 coroane, (douăzeci și trei mii), de la care sumă 10% sunt a se depune ca vadiu in bani gata sau harti de valoare acceptabile la epitropia parohiala de aici, inainte de inceperea licitațiunii.

Planul de edificare, preliminarul de spese, precum și alte informațiuni referitoare la edificare și la materialul ce-l dá parohia sa pot afla la oficiul parohial din loc.

Doritorii de a licita au sa dovedeasca ca au calificațiunea receruta in bransa aceasta. Licitanții nu pot pretinde diurne sau spese de calatorie.

Comitetul parohial își rezervă dreptul de a incheia contractul cu intreprinzatorul in care va avea mai multa incredere.

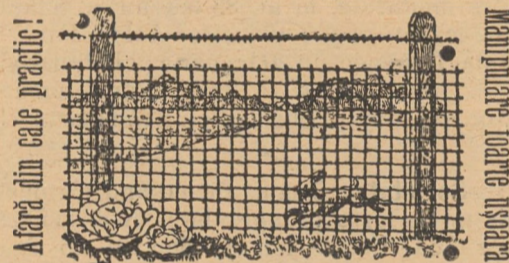
Loman, la 12 Ianuarie st. v. 1913.

Comitetul parohial:

- Daniil Petrașcu inv. notar. Petru Cucuian pres. com. Petru Nicula epitrop. Vidi: Sergiu Medeanu protopresbiter.

Garduri colosal de ieftine.

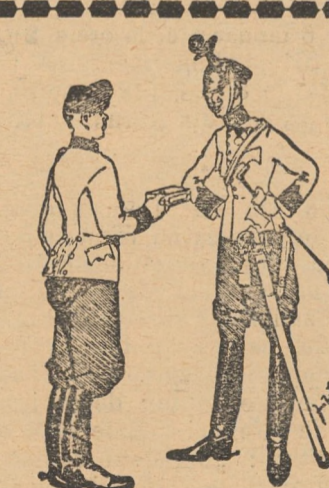
Invențiune sensațională.

Nenumarate scrisori de recunoștință dovedesc perfecțiunea inentre- Impletituri-Hungaria. Se face năcută a patent. mai din sarmă suflată de zinc.

Prețul per metru quadrat 32 bani și mai mult. A se comanda la singurul fabricant:

Alexandru Haidekker, Fabrică de grătii, impletituri și gard. de sarmă. Budapest VIII., Üllői-ut 48/92. Serviciu ieftin, prompt și conștientios. Catalog ilustrat gratuit și franco. (27) 1-10

Nici acuma încă nu țai însemnat o, că eu numai tuburi de Jacobi - Antinicotin fumez! (106 a) 13-13

„FRATIA”, Institut de credit și de economi, societate pe acții in Agnita.

Convocare.

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „Frătia” se invită la

a VI-a adunare generală ordinară,

care se va tinea Joi, in 27 Februarie 1913 st. n. la 10 ore a m., in localul hotelului „Zur Traube” (Breckner).

Obiectele:

- 1. Deschiderea și constituirea adunării. 2. Raportul direcțiunii și al comitetului de supraveghiare. 3. Aprobarea bilanțului incheiat la 31 Decembrie 1912 și darea absolutului. 4. Distribuirea profitului net și fixarea marcelor de prezență pe anul 1913.

Domnii acționari, cari voiesc a participa la adunare in persoană sau prin plenipotențiati, sunt rugati a-si depune la cassa institutului acțiile, eventual documentele de plenipotență cel mult până in 26 Februarie a. c. la 12 ore din zi.

Agnita, la 2 Februarie 1913.

(29) 1-1

Direcțiunea.

Contul bilanț cu 31 Decembrie 1913.

Table with columns: Active-Vaygon, Merleg számla 1912. Dec. hó 31-ével, Pasive-Teher. Rows include Cassa - Készpénz, Escont - Leszámitolt váltok, etc.

Contul profit și pierdere.

Table with columns: Debit-Tartozik, Vesztesség és nyereség számla, Credit-Követel. Rows include Interese - Kamatok, dupa depuneri - betétek után, etc.

Agnita, 31 Decembrie 1912. — Szentágota, 1912. december hó 31-én.

Ioachim Muntean m. p., prez. și dir. exec. — elnök és vezérig. Pavel Crișan m. p., contabil. — könyvelő

Direcțiunea: — Az igazgatóság:

- Ioachim Páru m. p. Alexandru Bârsan m. p. Nicolae Gavrea m. p. Ioan Crăciun m. p. Georgiu Borzea m. p. Ilie Stirbeș m. p.

Examinand conturile prezente le-am aflat exacte. — A jelen számadásokat megvizsgálta és helyeseknek találta.

Agnita, la 2 Februarie 1913. — Szentágotán, 1913. február hó 2-án.

Comitetul de supraveghiare: — A felügyelő bizottság:

- Dr. S. Chețian m. p. Dumitru Duca m. p. Eugen Muntean m. p. Milton Berghea m. p. Ioan Oros m. p.

Subseminatul am onoare a atrage binevoitoarea atențiune publicului românesc asupra depositului meu de

piane și pianine

asortat cu instrumente din cele mai bune fabrici (Bösendorfer, Ehrbar, Petrof, Stingl etc.) cu prețuri de 600-2000 cor. Armoniuri de școală de la 200 cor. in sus.

Cu distinsă stimă: T. Popovici, profesor de muzică.

Sibiu, strada Cisnădiei Nrul 7. (Vis-à-vis de hotelul Impăratul roman.)